

МОТИВИ

към

Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита на класифицираната информация

Изменението и допълнението на Закона за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ) се налагат от необходимостта от усъвършенстване на нормативната уредба в областта на защитата на класифицираната информация и по-конкретно тази регламентираща осъществяването на задачите и дейностите на Държавната комисия по сигурността на информацията (ДКСИ), определяне на конкретни задължения на ръководителите на организационните единици при осъществяване на техните функции по защитата на класифицираната информация в ръководените от тях организационни единици, както и на служителите по сигурността на информацията, усъвършенстване на законовата уредба по отделните видове сигурност на класифицираната информация и запълване на съществуващите празноти.

Предлаганите изменения и допълнения в ЗЗКИ са, както следва:

- Допълване на функциите на ДКСИ с провеждането на обучение за работа с класифицирана информация, както и воденето на регистър на организационните единици, включване на допълнителен реквизит на водения от ДКСИ регистър на материалите и документите, съдържащи класифицирана информация;
- Регламентация на законодателно ниво на възможността за използване на огнестрелно оръжие от служителите от дирекция „Специална куриерска служба“ (СКС) към ДКСИ при защита от нерегламентиран достъп или опит за такъв на кореспонденция, съдържаща класифицирана информация, както и изрично изброяване на вида помощни средства (белезници, палки и стоп патрони), които могат да се използват;
- Въвеждане на допълнителни задължения за организационните единици, за техните ръководители и за служителите по сигурността на информацията, както и въвеждането на фигурата „заместник на служителя по сигурността на информацията“;
- Преминаване на обикновеното проучване към Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС); промени в процедурата по проучване за надеждност и сроковете за нейното извършване,

съобразно нивото на класификация, както и в сроковете на валидност на разрешенията за достъп до класифицирана информация; въвеждане на възможност за прекратяване на процедурата по проучване в случаите когато след изчерпване на законово предвидените възможности, не могат да бъдат изяснени обстоятелствата, свързани с надеждността на проучваното лице; включване на ново основание за прекратяване на действието на издадено разрешение за достъп до класифицирана информация и регламентиране, че не е необходимо издаването на писмен акт, ако прекратяването е поради изтичане на срока на валидността на разрешението за достъп до класифицирана информация;

- Допълване на кръга от лица, спрямо които не се извършва проучване за надеждност;
- Увеличаване на срока на защита на информацията, класифицирана като служебна тайна и въвеждането на възможност за двукратно удължаване на сроковете за защита на класифицираната информация;
- Въвеждане на нов критерий за икономическа стабилност на кандидата по индустриална сигурност, регламентиране на основания за прекратяване на удостоверение за сигурност, включване на по-кратки срокове за съхранение на делата по индустриална сигурност;
- Включването на законодателна възможност разрешението за работа с криптографски средства да се издава от ДАНС след проучване на лицата за достъп до ниво „Строго секретно“ или до ниво „Секретно“;
- Регламентиране на възможност за различни срокове на защита, на криптографските средства и материали, както и на документите по сигурността на комуникационните и информационните системи (КИС);
- Преместване на разпоредбите за осъществяване на контрола за надеждност на лицата, получили достъп до класифицирана информация, от Правилника за прилагане на ЗЗКИ (ППЗЗКИ) в ЗЗКИ;
- Въвеждане на административнонаказателна отговорност за ръководител на организационна единица, служител по сигурността на информацията или лице, получило разрешение за достъп до съответното ниво на класифицирана информация, които не спазват задължителните указания на ДКСИ и даваните конкретни предписания при осъществяването на пряк контрол по защита на класифицираната информация; увеличаване на размера

на глобата по общия състав; въвеждане на разпоредба за отнемане в полза на държавата на вещите, които са предназначени или са послужили за извършване на нарушението, както и на вещите, които са били предмет на нарушението; включване на законова възможност административнонаказващият орган да постанови и отнемане в полза на държавата на вещите, които са създадени за извършване на нарушението;

- Уеднаквяване на терминологията в закона и прецизиране на текстове;
- Създаване на нова легална дефиниция за ръководител на организационна единица и изменение на съществуващата за нерегламентиран достъп до класифицирана информация.

По групи промени, мотивите за предложенията са:

I. Допълване на функциите на ДКСИ и въвеждане на нови задължения в областта на защитата на класифицираната информация

В цялостната система от мерки за защита на класифицираната информация обучението заема ключово място. Без изградено у лицата съзнание за сигурност мерките по видовете сигурност не биха оказали своето въздействие. ДКСИ осъществява организацията и координацията на обучението в областта на защитата на класифицирана информация, развила е способности (материална база и експертен капацитет) за провеждане на такова обучение и организира курсове за задължително първоначално и текущо обучение на служители по сигурността на информацията, за първоначално и текущо обучение на завеждащи и заместник-завеждащи регистри, а така също за първоначално, текущо и тематично обучение на други лица с разрешение за достъп до класифицирана информация от органите на изпълнителната и съдебната власт и от търговски дружества. В този смисъл предложението за допълване на функциите на ДКСИ с провеждането на обучение за работа с класифицирана информация се явява логична последица.

На следващо място, прецизирането на функциите на ДКСИ, въвеждането на задължение за организационните единици, техните ръководители и служителите по сигурността на информацията за уведомяване на компетентните органи за настъпили промени и обстоятелства, свързани с изпълнение на техни задължения в областта на защитата на класифицираната информация и събирането на допълнителна информация за организационните единици ще гарантира в по-голяма степен защитата на класифицираната информация, което от своя страна ще допринесе за постигане на основната цел на ЗЗКИ, а именно недопускане на нерегламентиран достъп до нея.

Допълването през 2017 г. на дейностите, които ДКСИ осъществява и възлагането ѝ на функция по приемане, съхранение, пренасяне и доставяне на документи и/или материали, съдържащи класифицирана информация, е свързано с преминаването на дирекция СКС от структурата на МВР към ДКСИ. Съгласно правилата на документалната сигурност на класифицираната информация и по-конкретно чл. 81, ал. 3 от ППЗЗКИ куриерите, които пренасят материали и/или документи, съдържащи класифицирана информация, на територията на страната, носят оръжие. В тази връзка, служителите от дирекция СКС в ДКСИ при изпълнение на функциите по пренос на документи и/или материали, съдържащи класифицирана информация, носят оръжие, като, съгласно ЗЗКИ, имат право и да използват физическа сила и помощни средства при опит за нерегламентиран достъп до класифицираните документи и/или материали. Предложената промяна в чл. 10, ал. 3 изрично посочва вида оръжие и помощни средства, които тези служители могат да използват, с което се цели прецизиране на това тяхно право.

II. Персонална сигурност

По отношение на изпълнението на функциите на служителя по сигурността на информацията практиката показва, че в редица случаи, когато това лице отсъства за продължителен период от време поради временна неработоспособност и др. ръководителите на организационни единици прилагат различни практики за решаване на въпроса с изпълнението на неговите функции. Последното създава предпоставки за нестабилност и нарушаване на защитата на класифицираната информация, доколкото в дадена организационна единица законът възлага едни от най-големите по обем права и задължения именно на служителя по сигурността на информацията. Той следи за спазване на изискванията на ЗЗКИ и следва да прилага правилата относно всички видове защита на класифицираната информация, което означава, че има права и задължения във всички аспекти на защитата на класифицираната информация. Настоящото предложение за промяна ще даде възможност на ръководителя на организационната единица, при отсъствие на служителя по сигурността на информацията или невъзможност да изпълнява тези функции за повече от шест месеца, да определя друго лице за негов заместник, ако то отговаря на законовите изисквания за назначаване.

Другите предлагани изменения в областта на персоналната сигурност целят оптимизиране на процедурите по проучване за надеждност на лицата. Предлага се разширяване на обхвата на обикновеното проучване – за издаване на разрешение за достъп до класифицирана информация до ниво „Поверително“. Към настоящия момент, в хода на тази процедура, се проверява единствено надеждност от гледна точка на опазване на тайната.

Практиката показва, че има случаи, при които за лице, получило достъп до класифицирана информация до ниво „Поверително“ или в хода на проучването на такова лице, се придобиват данни за факти и обстоятелства, които определят лицето като ненадеждно от гледна точка на сигурността. Надеждността от гледна точка на сигурността следва да изключи дейности против националната сигурност, териториалната цялост или суверенитета на Републиката, както и дейност, насочена срещу обществения ред. Формално към момента това не е основание за отказ/отнемане на разрешение за достъп до класифицирана информация до ниво „Поверително“, въпреки наличието на данни за ненадеждност на лицето. В допълнение следва да бъде отчетен и фактът, че при издаване на сертификат за достъп до класифицирана информация на НАТО, респ. ЕС до ниво CONFIDENTIAL (еквивалент на „Поверително“) се изисква лицето да е проучено до национална класифицирана информация до ниво „Секретно“. Доколкото към момента, в зависимост от нивото, съществува разлика в изискванията, на които трябва да отговаря кандидатът, за да получи достъп до класифицирана информация, с предложената промяна ще се запълни съществуващата празнота в закона и ще се отрази натрупаната досега от проучващите органи в областта на персоналната сигурност практика.

Към момента, в хода на обикновеното проучване, служителят по сигурността на информацията има право да изисква и да получава данни от службите за обществен ред и от компетентните държавни органи, а при необходимост – да иска съдействие от службите за сигурност. Вследствие на предложената промяна за разширяване обхвата на обикновеното проучване, служителят по сигурността на информацията вече няма да притежава необходимите възможности (методи и средства) за извършване на задълбочено и цялостно проучване. Това налага обикновеното проучване на лицата, на които е необходимо да работят с класифицирана информация до ниво „Поверително“, да премине към ДАНС. Промяната ще се отрази положително във връзка с осъществяването на контрола за надеждност на лицата, който е възложен на службите за сигурност и се осъществява от започване на процедурата по проучване, което, при настоящата нормативна уредба, зависи от действията на служителя по сигурността на информацията, който, от своя страна, няма нормативно вменено задължение да информира службите за сигурност за стартирането на всяка процедура по проучване. Класифицирана информация до ниво „Поверително“ не следва да бъде подлагана на по-висок риск спрямо класифицирана информация от по-високите нива, тъй като нерегламентирания достъп до нея също се отразява негативно на интересите на Република България, свързани с националната сигурност, отбраната, външната политика или защитата на конституционно установения ред.

За осъществяване на визираната промяна за преминаване на обикновеното проучване към ДАНС ще бъде необходимо увеличаване на щата на структурните звена на Агенцията, осъществяващи проучвания за надеждност.

ЗЗКИ предвижда изключение, съгласно което определена категория лица получават достъп по право до класифицирана информация и спрямо тях не се извършва проучване за надеждност. В кръга на тези лица е включен Президентът на Република България, но не и вицепрезидентът. Последният подпомага Президента в неговата дейност, а Президентът може да му възлага част от своите правомощия, които са изрично регламентирани в Конституцията. Предложението е да не се извършва проучване за надеждност на вицепрезидента на Република България и същият да получава, считано от момента на встъпването му в длъжност, по право достъп до всички нива на класифицирана информация за срока на заемане на длъжността му, при спазване на принципа „необходимост да се знае“ и по отношение на информацията в кръга на неговата компетентност. По този начин ще се постигне по-ефективно изпълнение, както на задълженията на вицепрезидента, така и на възложените му от Президента правомощия.

Предложеният проект предвижда увеличаване с още една година на срока на валидност на разрешението за достъп до класифицирана информация, независимо от нивото. Спрямо лицата, получили разрешение за достъп, се извършва непрекъснат контрол за надеждност от съответните компетентни органи. Надеждността на лицата е гарантирана на законово ниво чрез съответните процедури по текущ контрол и отнемане на разрешения за достъп. Действащите срокове на валидност на разрешенията за достъп се явяват кратки, което влече като последица извършването на чести процедури по проучване. Удължаването на сроковете на действие на разрешенията за достъп няма да доведе до понижаване на персоналната сигурност на класифицираната информация, доколкото контролът за надеждност е непрекъснат процес, а ще облекчи административната тежест за проучващите органи, които вече няма да извършват чести процедури по проучване.

Една от хипотезите за прекратяване на действието на издадено разрешение е изтичане на срока на неговата валидност, който е законово определен. В този случай срокът е прекратителен и с настъпването му автоматично се прекратяват правните последици на издаденото разрешение, т.е. то няма правна сила. В този смисъл е необосновано издаването на изричен писмен акт за прекратяване, тъй като не той, а изтичането на срока има прекратително действие. Ето защо се предлага, ако прекратяването е поради изтичане на срока на валидността му, действието на издаденото

разрешение за достъп до класифицирана информация да се прекратява без да е необходимо издаването на писмен акт.

Към настоящия момент, при издаден отказ за достъп до класифицирана информация при последващо проучване, докато лицето още притежава валидно разрешение за достъп до класифицирана информация, формално липсва правно основание за прекратяване на разрешението му – с предложената промяна в чл. 60 се включва ново основание за прекратяване в този смисъл.

Практическото приложение на закона показва значителен брой лица, които е необходимо да бъдат проучени за издаване на разрешение за достъп до класифицирана информация. Големият брой лица, както и изпълнението на всички предвидени дейности в рамките на съответното проучване, е причина сроковете за извършване на процедурата по проучване да се оказват недостатъчни, което, от своя страна, налага проучващите органи да ги удължават. Ето защо се предлага увеличаване на тези срокове, което ще оптимизира използването на ресурсния капацитет на проучващите органи.

Друго изменение, което се предлага с проекта на Закон за изменение и допълнение на ЗЗКИ, е процедурата по проучване за надеждност да се прекратява от проучващия орган, когато в срока за нейното извършване не могат да се установят обстоятелствата за надеждността на лицето от гледна точка на сигурността и опазването на тайната и са изчерпани всички законови възможности за това. Същото е обусловено от практиката на проучващите органи, която показва случаи, при които, в хода на извършване на всички предвидени в рамките на съответното проучване дейности, възникват пречки от обективен характер за приключването му – напр. период на отсъствие от страната и невъзможност за провеждане на интервю с проучваното лице, когато е приложимо, неполучаване на релевантна за надеждността на лице с двойно гражданство справка от компетентните партньорски органи и др. под. В подобни ситуации продължаването на процедурата по проучване и ангажирането на човешки и финансов ресурс се явява неоправдано.

С проекта се предвижда преместване от ППЗЗКИ в ЗЗКИ на разпоредбите за осъществяване на контрола за надеждност на лицата, получили достъп до класифицирана информация.

Контролът за надеждност е съществен елемент от мерките за защита на класифицираната информация. Към момента той е уреден в подзаконовата рамка. При контрола за надеждност се използват законово регламентирани методи и средства. В допълнение, като резултат от осъществения контрол, може да бъде отнето разрешението за достъп на съответното лице, като отнемането и основанията за отнемане също са регламентирани в ЗЗКИ. В тази връзка систематичното място на контрола за надеждност е в закона.

III. Документална сигурност

В документалната сигурност предложените изменения предвиждат увеличаване на срока на защита на класифицираната информация – служебна тайна от 6 м. на 2 г. и регламентиране на възможност за удължаване на предвидените срокове за защита на класифицираната информация, когато не е отпаднала необходимостта от такава защита.

Практиката показва, че краткият, шестмесечен жизнен цикъл на служебната тайна се оказва недостатъчен за опазване на данните и сведенията, които държавните органи и органите на местното самоуправление целят да защитят с този вид класифицирана информация, което обуславя изменение в тази насока. По този начин ще се избегне т.нар. надкласифициране, което се явява административно нарушение по смисъла на ЗЗКИ и ще се постигне коректно класифициране на създаваната информация с това ниво.

В ЗЗКИ не се допускат отклонения от правилото за срочна защита на класифицираната информация, представляваща държавна или служебна тайна. В този смисъл е и предложението за промяна по линия на процедурата за удължаване на установените в закона срокове на защита – това е възможно само с решение на ДКСИ, когато националните интереси налагат това, като удължаването може да се извършва до два пъти и всеки удължен срок не може да надвишава първоначално определените срокове.

IV. Криптографска сигурност

Във връзка с разпоредбите на чл. 34, е направено предложение да се добави нова алинея, в която се регламентира, че сроковете на защита, касаещи криптографските средства и материали, както и документите по сигурността на КИС ще се определят по реда на наредбите в тази област. Причината е, че има КИС и криптографски средства, организирани в криптографски мрежи, които се експлоатират за по-дълъг от определения по чл. 34 срок и достъпът до тях би довел до компрометиране на сигурността на действащи КИС или криптографски мрежи, предназначени да защитават класифицирана информация. Т.е. така ще се осигури адекватна защита за необходимия срок.

В чл. 84 е направена промяна с оглед на факта, че криптографска защита на класифицираната информация от нерегламентиран достъп се прилага при нейното използване, обработка, съхраняване и пренасяне, а не при нейното създаване.

В чл. 85 е направено допълнение относно дейностите по одобрение, регистрация, съхраняване, разпределение, транспорт и унищожаване на криптографски методи, средства и материали, предвид на това, че те са предмет на уреждане в Наредбата за криптографската сигурност на класифицираната информация.

Съгласно чл. 7 от Наредбата за криптографската сигурност на класифицираната информация, служителят по криптографска сигурност извършва дейности, свързани основно с организацията и контрола по прилагане на криптографските методи и средства. В тази връзка, в чл. 88, ал. 1 се предлага замяна на термина „прилагане“ с „организацията и контрола по прилагане“.

С новия проект на Закон за изменение и допълнение на ЗЗКИ ще се създаде законодателна възможност разрешението за работа с криптографски средства да се издава след проучване на лицата за достъп до ниво „Строго секретно“ или до ниво „Секретно“. Конкретното ниво на разрешението за достъп до класифицирана информация на служителите по криптографска сигурност следва да се определя в зависимост от нивото на класификация и/или броя на използваните в организационната единица криптографски средства. С предложената промяна ще се постигне съответствие на нивото на класифицирана информация, до което се издава разрешението за достъп на служителите по криптографска сигурност в организационната единица с нивото на класификация на криптографските средства, с които се работи в нея. Промяната ще доведе до облекчаване на процедурите по издаване на разрешения за достъп до класифицирана информация на служителите по криптографска сигурност в организационните единици.

Предлага се също допускане на възможността организацията и контролът по прилагането на криптографските методи и средства да се извършва и от други служители от съответната организационна единица, доколкото в някои организационни единици няма обособени административни звена по сигурността.

С промяната в чл. 88, ал. 3 и създаването на новата ал. 4, текстовете се привеждат в съответствие с реда за провеждане на обучения в областта на криптографската сигурност, разписан в Наредбата за криптографската сигурност на класифицираната информация.

V. Индуриална сигурност

По линия на индустриалната сигурност се предлага уеднаквяване на използваната в ЗЗКИ терминология. Класифицирана информация може да бъде предоставяна само на юридически лица, на които е издадено удостоверение за такъв достъп. В настоящите текстове на ЗЗКИ освен „удостоверение за сигурност“, за което има дефиниция, се използва и „удостоверение за достъп“. Предложението е навсякъде в закона да се използва понятието „удостоверение за сигурност“.

Удостоверението, както и отказът за издаване на удостоверение за сигурност се издават по образец, утвърден от ДКСИ, в който са определени неговите реквизити. Предложението е да се създаде образец на акта за

прекръпяване на действието на удостоверение за сигурност, да се определят случаите, в които то се прекръпява и да се създаде правна възможност за обжалване на прекръпяването на удостоверение за сигурност. До момента липсва уредба в тази насока.

По настоящата уредба данните, събрани при проучването на кандидат за издаване на удостоверение за сигурност, се съхраняват от органа, извършил проучването, в отделно дело и се ползват със защита като класифицирана информация. Делото се съхранява за срок 20 години, считано от датата на прекръпяване дейността на кандидата. Практиката показва, че този срок е дълъг, доколкото данните, събрани в хода на проучването, губят актуалност с времето и не могат да служат по предназначение, а именно: да се използват за целите на персоналната и индустриалната сигурност на класифицираната информация след 20 г. В този смисъл съхраняването на делата толкова дълго е ненужно и се предлага то да бъде за срок 5 години, считано от датата на прекръпяване дейността на кандидата. Така ще се намали административната тежест по съхраняване на информацията и ще се намали материалният ресурс, свързан с осигуряване на каси и сейфове.

VI. Физическа сигурност

В областта на физическата сигурност на класифицираната информация се предлага промяна на чл. 77 в частта за сертифицирането на материалите и техническите средства, които се използват за защита на класифицирана информация. Националната акредитация и дейностите по оценяване на съответствието са решени в националното законодателство (Закон за националната акредитация на органи за оценяване на съответствието), а изискванията към материалите и техническите средства са определени в Наредбата за системата от мерки, способности и средства за физическата сигурност на класифицираната информация и за условията и реда за тяхното използване. Оценката за степента на защита, постигната при прилагането на системата от мерки, способности и средства за защита на класифицираната информация, се извършва чрез прилагане на Методиката за изграждане и оценка на средствата и системите за физическа сигурност на класифицираната информация (приета на заседание на ДКСИ с Протокол № 165-I/30.06.2004г., изм. с Решение на ДКСИ № 2-I/08.01.2009 г., Решение № 26-I/10.04.2012 г. и Решение № 55-I/21.07.2015 г.).

VII. Административнонаказателни разпоредби

Относно административнонаказателната отговорност се предлага да се скрепят със санкция глоба неспазването от ръководителя на организационна единица, служителя по сигурността на информацията или лице, получило разрешение за достъп до съответното ниво на класифицирана информация, на задължителните указания на ДКСИ и на даваните конкретни предписания при осъществяването на пряк контрол по защита на класифицираната

информация. До този момент в закона има празнота, предвид че нито задължителните указания по чл. 10, ал. 1, нито предписанията по чл. 12, т. 7 са скрепени със санкция, което обезсмисля техния „задължителен“ характер.

Другите предложени промени в разпоредбите за административнонаказателната отговорност целят, в случаите, когато тя се прилага, това да бъде, както ефективно и в пълнота, така и съобразено с новите икономически условия.

С предложението законопроект, в §1 от ДР на ЗЗКИ, се променя легалната дефиниция за нерегламентиран достъп до класифицирана информация и се създава такава за ръководител на организационна единица. Предложението за промяна на дефиницията за нерегламентиран достъп цели нейното опростяване, а предложението за новата легална дефиниция е продиктувано от липсата на уредба в тази насока и затрудненията, които органите по индустриална сигурност срещат при идентифицирането на кръга ръководни лица на кандидата, за които следва да бъдат събрани данни при проучването по индустриална сигурност.

Предложеният проект на Решение на Министерския съвет ще окаже въздействие върху държавния бюджет, като е необходимо предоставянето на допълнителни средства по бюджета на ДАНС по показател „Персонал“ в размер на 390 000 лв. годишно, считано от 2020 г.